

Rappé, G., 2008. De zee van toen. Een historisch-ecologische verkenning van de zuidelijke Noordzee (1930-1980), uit de mond van Vlaamse vissers. Uitgave: provincie West-Vlaanderen, 464 blz.

Iedereen weet dat het slecht gaat met de visserij in de Noordzee. Iedereen zegt dat het vroeger beter was, toen waren de visbestanden veel groter en toen waren de ecosystemen completer en anders samengesteld. Maar, hoeveel beter en wat zouden we nog aan kennis uit het verleden kunnen bijeenbrengen om een referentiekader te ontwikkelen om naar te streven in het kader van duurzaam visbeheer? Diverse projecten proberen antwoorden op deze vragen te geven. Zo loopt er een interessant samenwerkingsproject aan de universiteiten van Cambridge, waarbij getracht wordt aan de hand van archeologische gegevens een indruk van de visconsumptie en daarmee van de visserij in het verleden te krijgen. HMAP (History Marine Animal Populations) is een goed voorbeeld: <http://www.hmapcoml.org>

Dit boek kan beschouwd worden als een van de vele bouwstenen voor dit historisch referentiekader. Daarnaast is het ook een stuk cultuurgeschiedenis van de Belgische kust, van een visserij die voorgoed voorbij is. Het omvat ruwweg de periode 1930-1980 en het verschaft gegevens over de beviste gronden, van de Duitse Bocht, Silverpit en Norfolkbanken tot in het Kanaal oftewel Nauw van Kales. De IJslandvisserij, zoals die voornamelijk vanuit Oostende bedreven werd, is buiten beschouwing gelaten.

Er zijn 34 vissers aan de hand van gestructureerde vragenlijsten geïnterviewd, waarbij natuurlijk ruimte was om uit te weiden naar andere onderwerpen. Als we de lijst met vissers bezien, treffen we Joseph Rappé en Omer Rappé aan. De schrijver, Guido Rappé, is zelf uit een vissersfamilie afkomstig en dat geeft dit boek natuurlijk een aanzienlijke meerwaarde omdat het een uitstekend contact met de bejaarde vissers, in het lokale dialect, mogelijk maakte.

Onder historici is 'oral history' langzamerhand nu wel geaccepteerd. Maar er worden nog steeds kanttekeningen bij de betrouwbaarheid gezet. Guido Rappé toont in zijn boek aan dat als je de goede aanpak kiest, je heel ver kunt komen. Hij heeft heel veel betrouwbare en ook verifieerbare gegevens boven water gekregen. Bovendien, zegt hij, wetenschappers halen misschien veertien dagen per jaar een net door het water en vissers van toen deden dat elke dag. Die bouwden daarmee een uitgebreide praktijkkennis op en die heeft grote waarde.

In het boek wordt de gebruikte methode verantwoordt (hoofdstuk 4), wordt een beschrijving van het beviste gebied gegeven (hoofdstuk 5), wordt een historisch overzicht gegeven van de Vlaamse visserij (hoofdstuk 6) voordat de interviews weergegeven worden. Van belangrijke soorten heeft hij bovendien visserijstatistieken uit diverse bronnen bijeengebracht, zodat ook hieruit de verandering zichtbaar wordt. Zo verdween bijvoorbeeld de sprout, oorspronkelijk ruim aangevoerd, helemaal en met de haring en de grote pieterman verliep het niet anders. Bij de rode poon is in de beschreven periode eerst een daling zichtbaar en vanaf de jaren 70 weer een stijging in de aanvoer. Schol vertoonde een toename in de aanvoer tot ongeveer 1990, daarna ging het snel achteruit. Interessant zijn ook de gegevens van de tonijn. Haast niemand weet dat er vroeger een bloeiende tonijnvisserij op de Noordzee was. Dieren van een paar meter waren geen uitzondering; de vissers in dit boek geven er boeiende details over. Het zijn maar enkele voorbeelden.

Bij de interpretatie van visserijstatistieken moet je er altijd op bedacht zijn dat het slechts de geregistreerde aanvoer is. Een deel van de vis wordt niet geregistreerd. Bovendien zijn ook de keuzes van de visserman van invloed. Als met de ene soort meer te verdienen is dan met de andere soort, verleggen de vissers hun inspanningen. Doordat de geïnterviewde vissers hun wijze van werken beschrijven, geven ze als het ware een "toelichting" op de visserijstatistieken, wat extra waarde toevoegt aan dit uitstekende boek.

De interviews zijn thematisch uitgewerkt in de volgende hoofdstukken: technische veranderingen in de visserij en de ermee samenhangende beviste gronden, de beviste soorten en de bijvangst (het grootste deel van het boek), veranderingen door de ogen van de vissers en wat er ter bescherming van de visbestanden had moeten gebeuren. In hoofdstuk 15 geeft Guido Rappé op knappe wijze een samenvatting van alle verzamelde gegevens. Daarna volgt nog een nawoord en een afsluitend hoofdstuk met een verklarende woordenlijst, een lijst met de geïnterviewde vissers, bibliografie en index. En dan zijn de 464 pagina's voorbij van dit 1,6 kilo zware boek. Het kost € 20 en dat is geen geld voor zo'n prachtig en interessant boek.

Voor wie echt gegrepen wordt door de visserij van vroeger kan ook te rade gaan bij: Roxane Vandenberghe, 2000. Woordenboek van de Vlaamse dialecten, deel II, Niet-agrarische vaktalen, aflevering 7: de zeevisser; uitgegeven door de Vakgroep Nederlandse Taalkunde, Universiteit Gent, 820 pagina's dunderuk. ISBN 90-74273-14-9, prijs € 37,18. In dit thematisch geordende boek zijn heel veel gegevens van zeedieren opgenomen. Ook een aanrader.

Gerard Heerebout
Oostmolenweg 49
NL-4481 PK Kloetinge